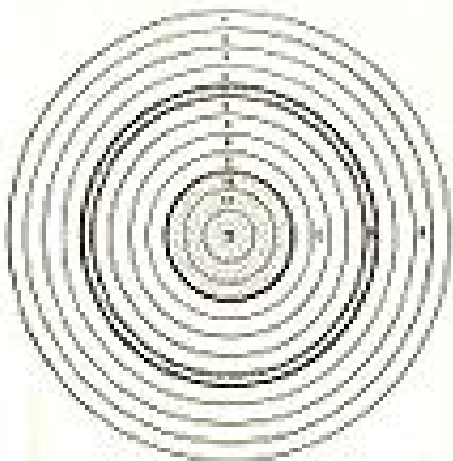

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (του Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ)

Το πνευματικό πρόβλημα του σύγχρονου ανθρώπου ανήκει σε εκείνα τα θέματα που είναι τόσο δεμένα με το παρόν ώστε δεν μπορούμε να τα αξιολογήσουμε απόλυτα. Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι μια πρόσφατη μορφή ανθρώπου το σύγχρονο πρόβλημα είναι ένα θέμα που μόλις τέθηκε και η λύση του βρίσκεται στο μέλλον.

Μιλώντας, λοιπόν, για το πρόβλημα του σύγχρονου ανθρώπου το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να τοποθετήσουμε το ζήτημα-και ίσως να το τοποθετούσαμε διαφορετικά αν είχαμε κάποια αμυδρή ιδέα της πιθανής απάντησης. Επιπλέον, το θέμα είναι μάλλον αόριστο όμως η αλήθεια είναι πως πρόκειται για κάτι τόσο οικουμενικό ώστε υπερβαίνει τη σύλληψη ενός απομονωμένου ατόμου.

Έχουμε συνεπώς κάποιο βάζιμο λόγο για να προσεγγίσουμε αυτό το πρόβλημα με ειλικρινή μετριοφροσύνη και με βαθύτατη προσοχή. Είμαι έντονα πεισμένος για το τελευταίο, κι επιθυμώ να το τούνοι γιατί τέτοια ακριβώς προβλήματα μας δελεάζουν να χρησιμοποιήσουμε βαρύγδουπες λέξεις-και γιατί θα εξαναγκαστώ κι εγώ ο ίδιος να πω μερικά πράγματα που ίσως φανούν υπερβολικά και ασυνεπεία.

Για ν' αρχίσουμε μ' ένα τέτοιο παράδειγμα ασφούς απερισκεψίας σφείλω να πω ότι ο άνθρωπος που ονομάζουμε **σύγχρονο**, ο άνθρωπος που έχει επίγνωση του άμεσου παρόντος, σε καμμία περίπτωση δεν είναι ο μέσος άνθρωπος. Είναι μάλλον ο άνθρωπος που στέκεται στις κορυφές, στα όρια του κόσμου, έχοντας μπροστά του την άβυσσο του μέλλοντος, πάνω του τους ουρανοί και πίσω του όλη την ανθρωπότητα με μια ιστορία που χύνεται στην προϊστορική καταγωγή.

Ο σύγχρονος άνθρωπος – ή, ας το επαναλάβουμε, ο άνθρωπος του άμεσου παρόντος-σπάνια συναντάται. **Λίγοι είναι εκείνοι που αξίζουν αυτό το όνομα**, γιατί πρέπει να είναι συνειδητοποιημένοι στον υπέρτατο βαθμό. Εφόσον η ολότητα του παρόντος υπονοεί την πλήρη συνείδηση της ανθρωπίνης ύπαρξης, απαιτείται η πιο έντονη και περιεκτική συνείδηση με τον πιο ελάχιστο βαθμό ασυνείδητου.

Πρέπει να κατανοηθεί σαφώς ότι το από γεγονός της ύπαρξης στο παρόν δεν καθιστά τον άνθρωπο σύγχρονο, γιατί διαφορετικά θα ήταν σύγχρονος ο καθένας μας. Σύγχρονος είναι μόνο εκείνος που έχει πλήρη συνείδηση του παρόντος.

Ο **άνθρωπος που αξίζει να χαρακτηριστεί «σύγχρονος» είναι μοναχικός**. Αυτό είναι αναγκαίο και συνέβαίνει πάντα, γιατί κάθε βήμα προς μια πληρέστερη συνείδηση του παρόντος του απομακρύνει περισσότερο από την αρχική του «**μυστικιστική συμμετοχή**» με τη μάζα των ανθρώπων-από την καταβύθιση σ' ένα συλλογικό ασυνείδητο. Κάθε βήμα προς τα μπρος είναι μια πράξη απόσχισης απ' αυτό το πρωτόγονο ασυνείδητο που περιβάλλει σχεδόν ολοκληρωτικά την πλειονότητα του ανθρωπίνου γένους. Ακόμη και στον τυρινό πολιτισμό μας οι άνθρωποι που απορτίζουν το χαμηλότερο υπόστρωμα, από ψυχολογική άποψη, ζουν σχεδόν με τόση ασυνείδητο όση και οι πρωτόγονες φυλές.

Οι άνθρωποι του επόμενου στρώματος εκδηλώνουν ένα επίπεδο συνειδητότητας που αντιστοιχεί με τις απαρχές της ανθρωπίνης κουλτούρας, ενώ εκείνοι που ανήκουν στα υψηλότερα στρώματα διαθέτουν μια συνειδητότητα που μάλλιν μπορεί να συμβαδίσει με τη ζωή των τελευταίων αιώνων. Μόνο ο άνθρωπος που είναι σύγχρονος σύμφωνα με τη δική μας αντίληψη του όρου, ζει πραγματικά στο παρόν αυτός μόνο διαθέτει μια σύγχρονη συνείδηση κι αυτός μόνο διαπιστώνει ότι οι εκφράσεις της ζωής που αντιστοιχούν στις χαμηλότερες στρωματώσεις που δεν του καλύπτουν πλέον.

Οι αξίες και οι αγώνες αυτών των κόσμων του παρελθόντος δεν του ενδιαφέρουν πια εκτός **μόνο για ιστορικούς λόγους**. Έτσι καθίσταται «ιστορικά ασυνεπής» υπό τη βαθύτερη έννοια κι έχει απομακρυνθεί από τη μάζα των ανθρώπων που ζει ολοκληρωτικά μέσα στα όρια της παρόδοσης.

Στην πραγματικότητα, αποβαίνει τελείως σύγχρονος μόνο όταν στάσει στα άκρα του κόσμου, εγκαταλείποντας πίσω του όλα όσα απορρίφθηκαν και ξεπεράστηκαν, και αναγνωρίζει ότι στέκει μπροστά σ' ένα κενό απ' το οποίο μπορεί να ξεπροβάλλει το καθετί. Τα λόγια αυτά μπορούν να θεωρηθούν σαν στερημένα νοήματα ή σαν απλές κοινοτυπίες. Τίποτε δεν είναι ευκολότερο από το να προσποιηθούμε κάποια συνειδητότητα του παρόντος.

Πραγματικά, συναντούμε **ορδές ασήμαντων ανθρώπων που υποδύονται το σύγχρονο άτομο**, ενώ δεν έχουν βίσεις τα διάφορα στάδια της ανάπτυξης και αγνοούν τις υποχρεώσεις της ζωής που προσποιούνται. Εμφανίζονται ξαφνικά στο πλευρό του αληθινού σύγχρονου ανθρώπου σαν ξεριζωμένα πλάσματα, σαν παράσιτα, των οποίων η κενότητα εκλαμβάνεται σαν την ελάχιστη αξιοζήλευτη μοναχικότητα του σύγχρονου ανθρώπου, δημιουργώντας δυσπιστία γι' αυτόν.

Αυτός και οι όμοιοι του, καθώς είναι σπάνιοι, αποκρύβονται από τα στεροόμενα οξυδερκεία μάτια των μαζών μέσα σ' αυτά τα σύννεφα των φαντασμάτων, τους ψευτοσύγχρονους. Τίποτε δεν μπορεί να γίνει ο «σύγχρονος» άνθρωπος είναι αμφοβητήριμος και ύποπτος και πάντοτε ήταν τέτοιος, ακόμη και στο παρελθόν.

Μια έντιμη ομολογία νεωτερισμού υποδηλώνει κάποια εκούσια δήλωση χρεοκοπίας, μια αφέρωση στην πενία και την αγνότητα υπό ένα καινούριο πρίσμα και-αυτό που είναι οδυνηρότερο-την απάρνηση του φωτοστέφανου που απονέμει σαν δικαίωση η ιστορία. Το να είναι κανείς «ιστορικά ασυνεπής» συνιστά το Προμηθεϊκό αμάρτημα και, από την άποψη αυτή, ο σύγχρονος άνθρωπος ζει στην αμαρτία.

Ένα ανώτερο επίπεδο συνείδησης ισοδυναμεί μ' ένα φορτίο ενοχής. Όμως, όπως ήδη ανέφερα, μόνο ο άνθρωπος που έχει υπερβεί τα στάδια της συνείδησης του παρελθόντος κι έχει εκτελέσει πλήρως τα καθήκοντά του που ανατέθηκαν από τον κόσμο του, μπορεί ν' αποκτήσει την πλήρη συνείδηση του παρόντος. Για να το πετύχει αυτό πρέπει να είναι στο έπακρο υγιής κι επιδέξιος-ένας άνθρωπος που καθόρθωσε όσα και οι άλλοι μα και ακόμη περισσότερα. Αυτά είναι τα προσόντα που του επιτρέπουν ν' αποκτήσει το επόμενο ανώτερο επίπεδο συνείδησης.

Γνωρίζω πως η **ιδέα της επιδεξιότητας είναι ιδιαίτερα απεχθής για τους ψευτοσύγχρονους**, γιατί τους υπενθυμίζει με δυσάρεστο τρόπο την απάτη τους. Όμως αυτό δεν μπορεί να μας εμποδίσει να τη θεωρούμε σαν κριτήριο του σύγχρονου ανθρώπου. Επιπλέον είμαστε υποχρεωμένοι να το κάνουμε, γιατί αν είναι επιδέξιος, τότε ο άνθρωπος που ταχυρίζεται πως είναι σύγχρονος δεν είναι παρά ένας αβυστακτός παίκτης. Οφείλει να είναι επιδέξιος στον ανώτατο βαθμό, γιατί αν δεν μπορεί ν' αντισταθμίσει με τη δημιουργική ικανότητα τη ριπή του με την παράδοση, τότε είναι απλώς ένας προδότης του παρελθόντος.

Αποτελεί καθαρή ταχυδακτυλουργία να θεωρούμε πως η άρνηση του παρελθόντος είναι ταυτόσημη με τη συνειδητοποίηση του παρόντος. Το «σήμερα» στέκει ανάμεσα στο «χθες» και το «αύριο» και αποτελεί τον κρίκο ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον δεν έχει άλλη έννοια. Το παρόν αντιπροσωπεύει μια διαδικασία μετάβασης και ο άνθρωπος που έχει τη συνείδησή του κάτω απ' αυτό το πρίσμα είναι εκείνος που μπορεί να θεωρηθεί σύγχρονος.

Πολλοί άνθρωποι αυτοαποκαλούνται σύγχρονοι-ιδιαίτερα οι ψευτοσύγχρονοι. Γ' αυτό ο πραγματικά σύγχρονος άνθρωπος βρίσκεται συχνά ανάμεσα σε εκείνους που θεωρούνται συντηρητικοί. Παίρνει αυτή τη θέση για σοβαρούς λόγους. Κατ' αρχή τονίζει το παρελθόν για να διατηρήσει την ισορροπία εξαιτίας της ρήξης του με την παράδοση κι εκείνης της αίσθησης ενοχής στην οποία αναφέρθηκα. Έπειτα επιθυμεί ν' αποφύγει να θεωρηθεί ψευτοσύγχρονος.

Κάθε καλή ιδιότητα έχει και την κακή πλευρά της, και κανένα καλό δεν μπορεί ν' εμφανιστεί στον κόσμο δίχως να δημιουργήσει και το αντίστοιχο κακό. Αυτό αποτελεί οδυνηρό γεγονός. Υπάρχει τώρα ο κίνδυνος να οδηγήσει η συνείδηση του παρόντος σε μια έξαρση που βασίζεται στην πλάνη: να νομίζουμε δηλαδή ότι αποτελούμε το κορμύσμα της ιστορίας της ανθρωπότητας, την εκκλήρωση και το τελικό προϊόν αμέτρητων αιώνων. Όταν το δεχτούμε αυτό, πρέπει τότε να καταλάβουμε πως δε συνιστά παρά την υπερποπτική ομολογία της φτώχειας μας είμαστε ακόμη η απογοήτευση των ελπίδων και των προσδοκιών των αιώνων. Σκεφτείτε ότι ύστερα από δύο χιλιάδες χρόνια υποκοής στα χριστιανικά ιδεώδη, αντί για την επιστροφή του Μεσαίου και την εδραίωση της βασιλείας των ουρανών, είχαμε τον Παγκόσμιο Πόλεμο με τα συρματοπλέγματά του και τα τοξικά αέρια. Τι καταστροφή για τον ουρανό και τη γη!

19 Ιανουαρίου 2009

Καρλ Γκρούσταβ Γιουνγκ, Ελβετός ψυχίατρος και φιλόσοφος, ιδρυτής της αναλυτικής ψυχολογίας